

Çocuklarımızın Geleceği, Anadolu'nun 150 yıllık küllenmeyen kavgası Doğanın Anadolu'ya Hediyesi Bor Özelleştirilemez

1-GİRİŞ

Maden kaynaklarının çok önemli ve eşsiz bir özelliği vardır. Madenler, yenilenebilir nitelikli değil, kısıtlanabilir hatta tamamen tükenbilir türden doğal kaynaklardır. Bu nedenle, madencilik ile ilgili politikaların gelecek nesillerin haklarının da kollanarak tayin edilmesi gerekmektedir. Öte yandan, bugün Dünyada üretilen hammadde ve metallerin fiyatları genelde üretici ülkeler tarafından değil, daha çok bunları tüketen veya bu konularda bilgi birikimine sahip sanayileşmiş ülkeler tarafından denetlenen ve yönlendirilen mekanizmalar aracılığı ile belirlenmektedir. Bu nedenle, ülkelerin kendi kaynaklarından ülkeleri çıkarına azami fayda sağlamaları için tek seçenekleri, onları mümkün olduğu kadar katma değerlerini daha yüksek nihai ürün haline dönüştürerek pazarlamalarıdır.

Anadolumuzun her tarafında, madenciliğin ilk olarak bu coğrafyada başladığını gösteren izler olmasına rağmen, ülkemiz, iddia edildiğinin aksine, işletilebilir maden kaynakları açısından zengin bir ülke değildir. Varolan bazı kaynakların, özellikle cumhuriyet öncesi dönemlerde verilen tavizler veya ayrıcalıklarla, bazen de hileli bir şekilde, batı ülkelerine taşıyıp tüketildiği bilinmektedir. Bugün ülkemizin Dünyada daha fazla söz sahibi olabileceği kıskançlıkla sahip çıkacağı belli başlı iki kaynağı vardır. Bor ve Kromit.

En büyük cevher varlığımız olan Bor, Osmanlı Devletinin son dönem-

lerinden beri yabancı ağırlıklı şirketlerin denetiminde kalmış, nihayet 1978 yılında çıkartılan bir yasa ile Bor ile ilgili tüm faaliyetler devlet adına Etibank'ın(Eti Holding A.Ş.) tasarrufu altına girmiştir. Yıllardır istedikleri gibi yönlendirdikleri maden kaynaklarımız üzerindeki haklarını kaybeden birkaç uluslararası şirket, ülkemizin, sahip olduğumuz bu zenginliği ülkemiz çıkarları için kullanmaya kalkmasını yıllardır çeşitli yollarla engellemeye çalışıp, yakın zamana kadar bu arzusunu da gerçekleştiremeyince, kredilerini başta Bor olmak üzere madenlerimizin özelleştirilmesi koşuluna bağlayan IMF ve Dünya Bankasının da dayatmasıyla, 150 yıldır mücadele konusu olan Bor madenlerimizi tekrar ele geçirmeye çalışmaktadırlar.

2-BOR

Bor elementi, doğada değişik oranlarda Bor Oksit (B_2O_3) ile 150'den fazla mineralin yapısı içinde yer almaktadır. Ülkemizde bulunan ekonomik mineraller yapılarında bulunan kalsiyum, sodyum ve magnezyum elementlerine göre sınıflandırılırlar. Sodyum kökenli olanları Tinkal ($Na_2B_4O_7 \cdot 10H_2O$), Kalsiyum kökenli olanları Kolemanit ($Ca_2B_6O_{11} \cdot 5H_2O$), Sodyum-Kalsiyum kökenli olanları ise Üleksit ($NaCaB_5O_9 \cdot 8H_2O$) olarak isimlendiriyoruz. Toz deterjan sanayiinde aktif oksijen taşıyıcısı olarak kullanılan sodyum perborat dışında, Bor ürünlerinin nihai kullanımında ana bileşen yapılarındaki B_2O_3 bileşeni

nedeniyle, çeşitli Bor ürünlerinin birbirlerini ikame özelliği mevcuttur. Bir başka ifadeyle, bir Bor ürünü, herhangi bir kullanım alanında, aynı zamanda başka bir Bor ürününün ticari rakibi olabilmektedir.

Yeknesak ve çok spesifik kimyasal karakteristiklerinden dolayı hammadde, ürün ve yarı ürün olarak Cam sanayiinden Nükleer Sanayiine, Uzay ve Havacılık Sanayiinden Elektrik, Elektronik ve Bilgisayar Sanayiine, Tekstil Sanayiinden Metalurji Sanayiine, Deterjan Sanayiinden İlaç ve Kozmetik Sanayiine adeta beşikden mezara kadar diyebileceğimiz 250'den fazla çok geniş kullanım alanına sahip ve bunlardan en az 200'ünde alternatifsiz olan Bor, ilave edildiği malzemelerin katma değerlerini olağanüstü derecede yükseltmekte, bu nedenle bugün sanayinin tuzu olarak adlandırılmaktadır. Bor ürünleri tüketiminin yarısına yakını Fiberglas, Deterjan ve Cam sanayiinde kullanılmaktadır.

Gelişen teknolojilerin genel eğilimi, Bor kullanımını, ve Bora bağlılığı ve Borun stratejik bir mineral olma özelliğini belirgin bir şekilde artırmakta, borun stratejik mineral olma özelliği giderek daha da belirginleşmektedir. Dünyada üretilen Bor minerallerinin % 10'a yakın bir bölümü doğrudan mineral olarak, geriye kalan kısmı rafine ürünler elde etmek için tüketilmektedir.

3-ÜLKEMİZDE BOR

Osmanlı İmparatorluğunun kendi ekonomisi üzerindeki etkinliğini kaybetmeye başladığı 18 yüzyılın ikinci

yarısından itibaren, ülke ekonomisi, sanayi devriminin ortaya çıkardığı sömürgeci yaklaşımların hedefi olmuştur. Tüm dünyayı sarsan endüstrileşme devrimine, ayak uydurmayan Osmanlı Devletinin tüm doğal zenginliklerinin Avrupalı sanayicilerin hammaddesi olmasının öyküsü Osmanlıyı tam anlamıyla Batı endüstrisinin bir pazarı haline getiren Tanzimat Fermanı ile başlamıştır.

1852 yılında başlayan Osmanlı İmparatorluğunun borçlanma sürecinden bir müddet sonra borçların geri ödenmesi için yeniden borçlanmaya gidilmesi şeklinde bir kısır döngüye girildiğinden, özellikle yabancı ülkelerin alacaklarına karşı devlete ait mülk ve teşebbüsler ve bunlara ilişkin gelirler de ipotek edilmiştir. Bu gelirleri toplayacak örgüt ise, Osmanlının ve daha sonra genç Türkiye Cumhuriyeti'nin elinin kolunu bağlayacak olan "Düyunu Umumiye İdaresi"dir. Böylece, Düyunu Umumiye ile birlikte Osmanlı Devletinin gelir kaynakları ve ithalat ve ihracat rejiminin kontrolü yabancıların eline geçmiş olmaktadır.

Anadolu'muzda Bor cevherlerinin varlığı ile ilgili bilgiler Romalılara kadar uzanmakta ise de ilk Bor madenciliği işletmeciliğine, 1865 yılında bugünkü Susurluk İlçesinin Sultançayırı Mevkiinde bulunan Bor madenleri imtiyazının 1861 yılında çıkarılan Maadin Nizamnamesi hükümlerine uygun olarak, "Des Masures" adlı bir Fransız firmasına 20 yıl süreyle verilmesiyle başlamıştır. Fransızlar, Sultan Çayırı'nda çıkart-

tıkları bor minerali olan bu beyaz taşı "alçıtaşı" adı altında yıllarca çok ucuz bedel ve harçlar ödeyerek Bandırma Limanı yoluyla, bir boraks rafine tesisine sevk etmişlerdir. Yabancı mineraloglar Bandırmaya izafeten, bu beyaz taşı Pandermit olarak adlandırmışlardır.

Fransızlara bu imtiyaz verilirken aralarında şirket kurup aynı imtiyazı isteyen Osmanlı tebaasına ise bu izin verilmemiştir. Bölge Valisi Mehmet Reşat Paşa, 1882 yılında Babıâliye yolladığı mektupta, önce "...şirketin kanuni süre içerisinde arama yapmadığını..." belirtmiş,yazısına şu şekilde devam etmiştir:" Osmanlı Ülkesinin birçok yerleri her çeşit değerli madenlerle doludur. vatandaşların bu konuda yabancılara tercih edilmeleri ise sonsuz derecede istenen ve aranan bir husustur." Fransız şirketi ise, nizami sürede aramalara başladığını iddia ederek, 99 yıl süreli yeni bir imtiyaz hakkı elde etme çabasına girmiştir.

Ülkemizdeki Bor kaynaklarına göz diken başka ülkelerin de daha çok "Düyunu Umumiye İdaresi" vasıtasıyla yaptıkları imtiyaz baskıları yüzünden, Abdülhamit, maden ihraç ve naklini 1883 yılında yasaklamıştır. Fakat bu yasaklama çok kısa sürmüş ve 1887 yılında, artık 80 yıl ülkemizde çöreklenecek, daha sonra "Borax Consolidated Limited" şirketine dönüştürülen İngiliz-İtalyan "Cove-Hanson" ortak şirketi Bor kaynaklarımızı birer birer ele geçirmiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarıyla birlik-

te başlayan Millileştirme hareketleri sonrası Osmanlı döneminde tanınmış bir çok yabancı imtiyazının ortadan kaldırılması sağlanmış olmakla birlikte, ülkemizin Bor yatakları, Milli Mücadeleden sonra da, uzun yıllar Avrupa'nın özellikle borik asit üretimi için en önemli hammadde kaynağı olmaya devam etmiştir. Sömürgeciler, yeni kurulan devletin acil nakit ihtiyacı olması, madencilik işletmesi için gereken altyapının olmaması nedeniyle, Cumhuriyet döneminde yapılan millileştirmelerden kurtulmayı başarmıştır.

Madenciliğimizin ülkemizin geleceğindeki rolü ve önemini oldukça sağlıklı biçimde değerlendiren Cumhuriyetimizin kurucu kadroları, yer altı zenginliklerimize gerekli altyapı yatırımları ile sahip çıkılabileceği gerçeğiyle 1932 yılında Maden Mühendisi yetiştirmek üzere bir okul açmışlardır. Daha sonra, Atatürk'ün direktifleriyle 14 Haziran 1935 tarihinde çıkartılan 2804 sayılı yasayla Maden Aramaları yapmak üzere MTA ve 2805 sayılı yasayla ise Madencilik, Enerji Üretimi ve Dağıtım alanlarında faaliyet göstermek üzere ETİBANK kurulmuştur.

Bu yasaların çıkış tarihi madenciliğimizde bir dönüm noktasıdır. Oluşturulan bu iki kuruluş, madencilik sektörüne yeni bir anlayış getirmiş, devletin öncülüğünde sanayi ve enerji yatırımları ile doğal kaynakların aranması, üretimi ve ürün maddeye dönüştürülmesi çalışmalarına hemen başlanmış, özellikle 1970'lere

kadar madencilikte çok büyük mesafeler kat edilmiştir.

Demokrat Parti iktidarının daha ilk aylarında, Kasım 1955 tarihinde sermayesinin %94'ü Boraks Consolidated Ltd. şirketine ait olmak üzere, "Türk Boraks Madencilik A.Ş." adını alan "Borax Consolidated Ltd." şirketine yeni Boraks yatakları da devredilmiş, daha sonra çıkartılan yabancı Sermaye Yatırımlarını Teşvik, Yabancı Sermayeyi Teşvik ve Maden Yasalarıyla madencilik sektöründe, Cumhuriyet öncesi teslimiyet dönemini aratmayacak yasal bir alt yapı oluşturulmuştur. Bu yasalarla, mali ve/veya politik gücü olan bir çok sahanın maden ruhsatını eline geçirmiştir.

Ülkemizdeki Bor madeni sahalarında ciddi bir arama faaliyeti yapmamış veya bulunduğu bazı rezerv miktarlarını, örneğin 400 Milyon Ton yerine 10 Milyon Ton, düşük göstermiş olan bu şirket, cevher bulan yerli girişimcilerin bazılarının ellerinden de bu sahaların ruhsatlarını işletmemek üzere satın almıştır. Fakat Türkiye'deki üretimi, dünyanın başka yerlerindeki yatakların kullanılma durumuna göre, çıkarlarına uygun, fiyat ve satış politikaları ile yönlendirmeye devam eden şirket, bir yandan Bor madeni sahaları kapatmaya çalışırken, öte yandan üretimi 12.000 tondan 3.000 Tona indirmiş ve 1950 yılından sonra da üretimi tamamen durdurmuştur. Nasıl olsa Türkiye'deki Bor madeni yatakları güvence altındadır. Bu "rezerv" günün birinde yine kendileri tarafından kullanılacaktır. Bor tuzlarıyla

1950'li yılların ikinci yarısında ilgilenmeye başlayan Etibank,. 1956 yılında MTA'nın Emet'teki maden arama çalışmaları sırasında bulunduğu Kolemanit sahalarını işlemek üzere ilk Bor şantiyesini Emet'te kurup, Bor cevheri üretimine geçmiş, o yıl üretimin 1 500 tonunu ihraç etmiştir. Böylece, İngiliz şirketinin Bor cevheri üzerindeki ve ihracatındaki tekeli, 1959 yılında Etibank'ın Dünya Bor Pazarına ikinci ihracatçı şirket olarak çıkmasıyla kırılmıştır.

Türk Boraks Madencilik A.Ş., başka bir şirketin yurt dışına Bor cevheri ihraç etmesine karşı cevher satış fiyatını önce 30-35 US\$/Tona daha sonra da 17 US\$/Ton seviyelerine kadar düşürmüştü, bu gelişmeler üzerine Bakanlar Kurulu kararıyla bu şirketin elinde bulunan imtiyazlar 1968 yılında Etibank'a devredilmiş, böylece Bor sahaları işletmeciliği tamamen Etibank'a ve Türk uyruklu kişi ve/veya kuruluşların eline geçmiştir. Fakat, Etibank Bor alanındaki tüm faaliyetler Devlet eliyle yapılanaya kadar, Türk özel firmalarıyla rekabetin getirdiği düşük fiyatları yaşamaya devam etmiştir.

Bor minerallerinin hammadde yerine rafine ürünlere dönüştürmek suretiyle katma değerlerini artırıp ihraç etmek amacıyla "Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı"nda Boraks ve Borik Asit tesisleri yatırımı yapılması kararlaştırılmıştır. Bu karar gereği başlatılan Etibank'ın ilk Bor Rafine Tesisleri kurma girişimleri tüm aşamalarda oyalama taktikleriyle sürekli

engellenmiş, Batı Avrupa'da bu konuda söz sahibi ülkeler Türkiye'ye bu alanda teknoloji transferine ve tesis kurma girişimine yanaşmamışlardır. Bunun üzerine, yapılan uzun süreli araştırmalar ve görüşmeler sonucu, Ham Bor cevheri karşılığı, ülkemizde rafine Bor tesisi kurmak üzere bir Polonya şirketiyle anlaşma imzalanmıştır. "Türk Boraks Madencilik A.Ş." şirketi bu girişimi, NATO'dan karar çıkartarak, 3 yıl geciktirmiş olmasına rağmen, Bandırma'da, 1964 yılında 20.000 Ton/Yıl kapasiteli Boraks ile 6.000 Ton/Yıl kapasiteli Borik Asit tesislerinin kuruluş faaliyeti başlatılıp, 1968 yılında üretime geçilmiştir. Bu çerçevede, daha sonra I. Kırka Bor Türevleri Tesisleri ve yine Bandırma'da 20.000 Ton/Yıl kapasiteli Sodyum Perborat fabrikası üretime başlamış, kurulu Boraks ve Borik Asit tesisleri tevsi edilerek üretimleri artırılmış, II.Borik Asit Tesisi projeleri yürürlüğe sokulmuştur. Ancak yapılan engellemeler nedeniyle hiçbir ülkeden teknoloji transferi mümkün olmadığı gibi literatür araştırmaları ile bilgi erişimi de sağlanamadığından, her iki tesiste de üretim faaliyetinde ciddi darboğazlar yaşanmış, yıllar süren iyileştirme çalışmalarından sonra kurulu kapasitelere ulaşılabilmiş, bu sayede Etibank'ta Bor işletmeciliği konusunda önemli bir bilgi birikimi oluşmuştur. Yine kurum elemanlarının gerçekleştirilen proses ve mühendislik hizmetleriyle Kırka'da kurulan II. Boraks Pentahidrat Tesisi 1996 yılından bu yana üretime devam etmektedir. Diğer

tarafından, yatırım çalışmaları sürmekte olan Kırka'daki 160.000 Ton/Yıl kapasiteli III. Boraks Pentahidrat Tesisinin ve Emetteki 100.000 Ton/Yıl kapasiteli II. Borik Asit Tesisinin 2001 yılında tamamlanması planlanmaktadır. Böylece, şu anda 557 000 Ton/Yıl olan Eti Bor A.Ş.'ye bağlı işletmelerin toplam rafine Bor kurulu kapasiteleri. Yapımı devam eden tesislerin devreye girmesiyle 817 00 Ton/Yıla ulaşacaktır.

4-ETİ HOLDİNG A.Ş.

Ülkemizin madencilik politikalarını yönlendiren ve adeta sektörün lokomotifini konumuna gelen Etibank'ın işlevi, uluslararası tekelleri rahatsız etmiştir. Özellikle 1980 yılından sonra empoze edilen ekonomi programları uygulayan iktidarların atadıkları bürokratlar eliyle yapılan politik kadrolaşmalar sonucu kurum yıpratılarak zamanla artan bir hızda işlevsiz bir duruma getirilmiş, özellikle son zamanlarda gerçekleri göz ardı ederek yapılan yoğun propagandalarla toplumumuza bu kurumun da özelleştirilmesi gereği sorunlara bir çözüm yolu olarak benimsetilmeye çalışılmıştır.

Bu çerçevede, 1985 yılında Turgut Özal Hükümeti zamanında Morgan Guarantee Bank tarafından hazırlanıp kabul edilen Özelleştirme Ana Planı gereğince, ülkemiz ekonomisini ayakta tutan devlet kuruluşlarını ekonominin sırtında bir kambur olarak gören bir anlayışın ürünü olarak gündeme getirilen Kamu kuruluşlarının özelleştirilmesi kapsamına,

65 yıl önce Atatürk'ün direktifleri ile kurulmuş olan, Etibank'ta alınmıştır. Etibank'ın blok halde satılmayacağı gerçeği de göz önüne alınarak, kurumun parçalara ayrılarak elden çıkarılması önerilmiştir. Özelleştirme uygulaması için hazırlanan plan gereğince, Kurumdan önce Bankacılık ayrılarak finansal destek kolu kaldırılmış, kalan Etibank Madencilik Genel Müdürlüğü ise 26.01.1998 tarihli Bakanlar Kurulunun 98/10552 sayılı kararı ile, "madenciliğin önündeki engellerin aşılması, sektöre dinamik, üretken ve rekabetçi bir yapı kazandırılacağı" gerekçesiyle günün yöneticileri ortaklık statüsü de alarak Eti Holding A.Ş. unvanı ile yeniden yapılandırılmıştır. Etibank Genel Müdürlüğü, Holding çatısı altında 7 (Eti Bor A.Ş., Eti Dış Ticaret ve Pazarlama A.Ş., Eti Alüminyum A.Ş., Eti Gümüş A.Ş., Eti Krom A.Ş., Eti Bakır A.Ş., Eti Elektrometalurji A.Ş.) ayrı şirkete bölünmüştür. Böylelikle hem kurumun özelleştirilmesi için gereken altyapı hazırlanmış, hem de yaratılmış olan ek 194 üst düzey kadrolara kendi yandaşları atanarak paye dağıtılmış ve hazırlanan kurumu yıpratma ve özelleştirme stratejilerinin daha da hızlanması için gerekli ortam yaratılmıştır.

5-BOR HUKUKU

Dünya Bor görünür rezervlerinin şu anda %63'ünü elinde bulunduran ülkemizin, Bor üretimini artırması, nihai ürünlere yönelmesi ve Dünya pazarında zamanla artan oranda söz sahibi olması politikasının olumlu sonuçları özellikle TMMOB'ye bağlı

meslek odalarının öncülüğünde gerçekleştirilen çeşitli platformlarda gündeme getirilmiş, nihayet 04.10.1978 tarih 2172 sayılı yasa ile Bor madenlerinin Devlet tarafından aranması ve işletilmesine, eski Bor maden ruhsatlarının da Devlete devredilmesine karar verilmiştir. Ayrıca, Devlete ait Bor ruhsat sahalarının hiçbir hakkı, gerçek ve tüzel kişilere devretme yetkisi verilmez kaydı getirilmiştir. Böylece ülkemiz için hayati önem taşıyan Bor madenlerinin ruhsatları, bu Yasayla gerçek sahibi olan ülke halkı adına işletilmek üzere Devletin tasarrufu altına alınmıştır. Bu konu ile ilgili olarak daha sonra çıkartılan 2840 sayılı Yasa ile "2172 sayılı Devletçe İşletilecek Madenler Hakkındaki Kanun"la Kamu Kuruluşlarına devredilen maden hakları yeniden düzenlenmiştir. 2840 sayılı Kanunun 2. Maddesi "Bor tuzları, Uranyum ve Toryum Madenlerinin aranması ve işletilmesi devlet eliyle yapılır. Bu madenler için 6309 sayılı Maden Kanunu gereğince gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerine verilmiş olan ruhsatlar iptal edilmiştir." şeklindedir. Bu yasanın yürürlüğe girmesinden 6 ay sonra 2172 sayılı Yasa yürürlükten kaldırılmıştır.

Yukarıda anılan hükümler doğrultusunda; Bor yatakları halihazırda Eti Holding A.Ş.'ce işletilmekte ve pazarlanmaktadır. 2840 sayılı yasadaki hükümde yer alan "işletme" ifadesi bugüne kadar Bor madenlerinin aranmasından; üretimine, zenginleştirmeden, rafinasyon ve pazarlan-

masına kadar uzanan bir çerçevede yorumlanmış ve uygulama bu şekilde yapılmıştır.

6-BOR ÜRETİMİ, TÜKETİMİ VE TİCARETİ

Dünya Bor rezervlerinin dağılımı ve her bir ülkenin Dünya tüketimini tek başına karşılama süresi (rezerv ömrü) TABLO 1'de verilmiştir. Şimdiye kadar yapılan arama sonucuna göre Dünya görünür ekonomik Bor rezervlerinde ülkemizin payı %63 Dünyadaki en büyük üretici durumundaki US Borax'ın ise % 11, buna karşılık Bor üretimindeki paylar ise sırasıyla % 31 ve % 41 civarındadır. Konu ile ilgili uzmanlar imtiyaz

altındaki sahalarda yapılacak yeni çalışmalarla, ülkemiz rezervlerinin en az iki katına çıkacağını belirtmektedir.

Rezerv ömürlerine baktığımızda durum çok daha çarpıcıdır. Görünür Ekonomik Rezerv bazında Dünya tüketimini tek başına karşılama süresi yönüyle ülkemizin yatakları şu anda US Borax kontrolündeki rezervlerin yaklaşık 7 katı olup, analistlere göre tüketim hızı da dikkate alındığında 80 yıl sonra ülkemizin yataklarının Dünya'da tek Bor kaynağı olma olasılığı çok yüksektir.

Rezervlerimiz ağırlıklı olarak Kolemanitten oluşmaktadır. Ülkemizde 1,4 milyar ton dolaylarında Kolemanit'e

karşılık diğer ülkelerdeki toplam Kolemanit rezerv miktarı ise 100 milyon ton civarındadır. Bu değerler, üretimde kolemanit kullanımının daha ekonomik olacağı alanlarda büyük avantajımızı da ortaya koymaktadır.

Dünya Bor ticaretinde ülkemiz ağırlıklı olarak, TABLO 2'de görüleceği gibi Ham Bor (Konsantre) olarak yer almaktadır. Dünya pazarındaki Tinkal ve Kolemanit'in neredeyse tek kaynağı Türkiye'dir. Sektördeki en büyük firma ve Eti Holding'in rakibi olan US Borax'ın ürün portföyü tamamen rafine Bor ürünleri ile Bor kimyasallarından oluşmakta olup, ham Bor satışı yapılmamaktadır. Bu yapı doğal olarak satış gelirlerine yansımaktadır. Bor rezerv ve üretimindeki bu bariz avantajlarımıza rağmen Dünya Bor ticaretinden aldığımız pay oldukça düşüncüdür. Dünya Bor ve ürün toplam satış miktarında payımız % 36 olmasına karşın, Ham Bor ağırlıklı satış yaptığımızdan, toplam değer üzerinden payımız % 27'ye düşmektedir.

7 - BOR PAZARI

Bugün, US Borax ve Eti Holding ikisi toplam Dünya Bor arzının % 70'ine yakınına karşılamaaktadır. Şu anda Bor ürünleriyle ilgili olarak Dünya'da bir rezerv sorunu da bulunmamaktadır. Öte yandan, Bor ürünlerinin birbirini ikame özelliği ürün çeşitlendirmesini gerektirmekte, bu durum ise çok büyük yatırımlar, sürekli teknoloji yenileme ve Dünya çapında bir pazarlamayı içeren komple bir işletmeciliği zorunlu

TABLO 1 - DÜNYA BOR REZERVİ VE HER BİR ÜLKENİN REZERV ÖMRÜ

ÜLKE	Görünür Ekonomik Rezerv	Toplam Rezerv (Gör.+Muh.+Müm.)	G.Ekonomik Rezerv Ömrü (Yıl)	T.Rezerv Ömrü (Yıl)
Türkiye	375.000	644.000	240	412
ABD	45.000	105.000	33	76
Rusya	28.000	140.000	16	78
Çin	27.000	36.000	17	23
Şili	8.000	41.000	5	26
Bolivya	4.000	19.000	3	12
Peru	4.000	22.000	3	14
Arjantin	2.000	9.000	1	6
Sırbistan	3.000	3.000	2	2
TOPLAM	496 000	1 019 000	317	652

Kaynak : Roskill, 1999

TABLO 2 - DÜNYA BOR SATIŞI, DEĞERİ VE ETİ HOLDİNG'İN PAYI (1999)

ÜRÜN ADI	SATIŞ MİKTARI			SATIŞ DEĞERİ		
	Bin Ton B ₂ O ₃			Bin Ton B ₂ O ₃		
	Dünya	E.Holding	%	Dünya	E.Holding	%
Tinkal Kon.	61	61	100,0	26	26	100,0
Üleksit Kon.	141	69	49,0	49	24	49,0
Kolemanit Kon.	185	175	95,0	92	82	89,0
Boraks Penta	503	120	24,0	325	78	24,0
Boraks Deka	74	14	19,0	69	9	13,0
Boraks Susuz	57	0	0,5	65	0	0
Boraks Asit	268	28	1,0	257	17	7,0
TOPLAM	1 289	467	36,0	883	236	27,0

Kaynak : Roskill, 1999; Eti Holding A.Ş.

TABLO 3- DÜNYA BOR SATIŞLARI

ÜRÜN	DÜNYA	E.HOLDİNG	E.HOLDİNG PAYI %
	Milyon US\$		
Ham Bor	167,3	137,2	82,0
Rafine Bor Ürünleri	715,6	114,5	16,0
Sodyum Perborat	300,0	4,2	1,4
TOPLAM	1.182,9	255,9	21,7

Kaynak : Roskill; Eti Holding A.Ş.

kılmaktadır. Bu nedenle, Dünya Bor pazarı, sınırlı üretici olması ve ürün grubunun özellikleri sebebiyle diğer maden ve metal pazarlarından çok ayrı bir yapıya sahiptir.

Fakat, Bor ürünleri üretim teknolojileri, diğer birçok üründe olduğu gibi kolay ulaşılan teknolojiler değildir. Türkiye'nin rafine ürün üretimi alanındaki ilk yatırımları, Batı Avrupa'nın teknoloji transferindeki katı tutumu nedeniyle o zamanki Doğu Bloğu ülkelerinin teknolojilerinin alınması ile gerçekleştirilebilmiştir. Eti Holding, engellemeler nedeni ile dışarıdan temini mümkün olmayan teknolojileri büyük masraflar yaparak, sinama-yanılma yoluyla geliştirmek zorunda kalmış ve bu alanda önemli bir mesafe kat etmiştir. Özellikle 1980 yılından sonra yönetimlerin daha çok ideolojik personel politikalarına rağmen, elemanların Üniversite ile işbirliği yaparak gösterdikleri özverili çalışmalar neticesinde, üretim sorunlarına çözümler getirildiği gibi, özgün teknolojilerin geliştirilmesi dahi mümkün olabilmış ve kayda değer bir bilgi birikimi ve deneyim kazanılmıştır. Bazı alanlarda artık Batı

Avrupa'dan teknoloji transferi, sadece özellikleri Eti Holding tarafından belirlenen ekipmanın temini ile sınırlı kalmakta ve yeterli olmaktadır.

US Borax ise 1800'lü yıllardan bu tarafa sürekli geliştirdiği üretim teknolojisi ve yeni ürünlerin yanı sıra Bor kullanım alanlarının genişletilmesine yönelik çalışmaları ve köklü yapısı ile de gerçek bir dev konumundadır. US Borax firması; Dünyada bir çok merkezde yürüttüğü üretim, depolama, dağıtım ve pazarlama faaliyetlerini, büyük bir organizasyon yapısı ile tek elden kontrol eden 80'den fazla ülkede örgütlenmiş bir kuruluştur. Şu anda tek rakibimiz olarak görünen US Borax'ın sahibi RTZ (Rio Tinto Zinc), Bor cevher ve ürünleri yanında, birçok ülkede titanyum, talk, elmas, bakır, gümüş, boksit, demir cevheri, uranyum, altın, çinko, kurşun, molibden, kalay, trona vb. birçok alanda üretim ve satış yapan, Dünya titanyum pazarında %40, talk ve elmas pazarında ise %20 gibi çok büyük paylara sahip olan çok uluslu bir firmadır. Bu firma, bu Pazar ağlarını da kullanarak piyasa kontrolleri altında tutmaktadırlar.

1978 yılından beri Türkiye'deki Bor madenlerinin işletilmesi ve

pazarlanması Eti Holding A.Ş. tarafından yürütülmektedir. Etibank tarafından yapılan toplam 500 milyon US\$'a yakın yatırım neticesinde, 1978 yılında cevher bazında toplam 660 milyon ton olan Bor rezervi, günümüzde cevher bazında 2,5 milyar Ton civarına çıkmış, daha önce ancak 40-60 US\$/Ton fiyatla ihraç edilebilen bazı Ham Bor tuzları, bugün 160-200 US\$/Ton fiyatla satılır hale gelmiştir. Dünya Bor üretiminde ülkemizin payı da; 1975'de %11'den günümüzde %31 seviyesine çıkartılmıştır. Yine 1978'de 83 milyon US\$/yıl olan ülkemizin Bor ihracat gelirleri; günümüzde 250 milyon US\$/yıl seviyelerine yükseltilmiştir. Bunun sebebi; dağıtım ve sınırlı pazar nedeniyle birbirleriyle rekabet halindeki yerli küçük ölçekli firmalar yerine, üretim, depolama, dağıtım ve pazarlama faaliyetlerinin Eti Holding tarafından tek elden yürütülmesinin getirdiği avantajdır. Eti Holding, rafine borlarda üretimi artırmak için hızlandırdığı yeni yatırımları değerlendirebilmek, Dünya Bor pazarlarındaki payını artırabilmek, küçük tüketiciye daha etkili ve ekonomik şekilde ulaşabilmek ve hizmet verebilmek amacıyla pazarlama ağını 1980'li yıllardan itibaren hızla geliştirmiş, Avrupa'da Etimine SA ile Eti products OY ve ABD'de Etimine USA Inc. pazarlama şirketleri kurulmuş, bir çok ülkede de satış ajanlıkları oluşturulmuştur.

Bugün 1,5 milyon Ton/Yıl civarında olan Dünya Bor (B₂O₃ olarak) üretiminden Eti Holding %31 ve

US Borax %41 gibi birbirlerine nispeten yakın paylar alırken, yaklaşık 1,2 milyar US\$/yıl olan parasal büyüklükten US Borax'ın aldığı %65'lik pay, Eti Holding'in %21 olan payından 3 kat daha fazladır. Bunun sebebi, Eti Holding'in 350.000 Ton/Yıl rafine Bor ürünü satışına karşılık, US Borax'ın 1,3 milyon Ton/Yıl rafine ürün satışı gerçekleştirmesidir.

Eti Holding bünyesindeki Bor işletmelerinde, yaratılan tüm olumsuz koşullara rağmen, 1999 faaliyet döneminde yaklaşık 260 milyon US\$ satış geliri elde edilmiş olup, bu gelirin % 50'si kar olarak gerçekleşmiştir. Eti Holding'in ürün portföyündeki ham ve rafine Bor ürünleri için ortalama brüt kar marjı %150 civarında oluşurken, bazı Bor ürünleri için brüt kar marjı %500 seviyelerini de aştığı ifade edilmektedir. Boraks pentahidrat, boraks dekahidrat, borik asit gibi rafine Bor grubu ürünleri için ise; ticari kar marjları; ortalama %30-150 aralığında oluşmaktadır. Eti Holding'in 1.200 bin ton rafine Bor üretim kapasitesine ulaşması durumunda satış hasılatı 2 katına çıkacağı hesaplanmaktadır.

Türkiye'de Bor madenciliğinin başladığı 1860'lardan itibaren son dönemlere kadar, Türkiye'den Avrupa piyasasına yapılan Bor satışlarının tamamen ham Bor ağırlıklı olması ve söz konusu ürünlerin Avrupa'da işlenerek nihai tüketiciye sunulması nedeniyle, Avrupa'da Eti Holding sırtından geçinen bir Bor işleme ve dağıtım endüstrisi gelişmiştir. Bu firmalardan birisi 1998 yılından

itibaren bor ve trona ile ilgilenmeye başlayan Citicorp Venture Capital firmasıdır. Citibank'ın finansal desteğinde olan bu firma Larderello firması kanalıyla Eti Holding'ten yılda 70 000 tondan fazla bor satın alıp öğüttükten sonra pazarlamaktadır.

Bor madenlerinin özelleştirilmesi durumunda ülkemizin bu değerli kaynağının işletme, üretim ve pazarlama hakkının şu veya bu şekilde farklı firma isimleri ve kimlikler ardında en büyük aday olan RTZ tarafından kullanılacağı ve kontrol edileceği bir gerçektir. Bu durumda şirket dünya pazarını tamamen eline geçirip, tek şirket konumuna gelecektir. Çok düşük bir ihtimal dahi olsa ülkemizde ortaya çıkabilecek bir çok küçük veya orta ölçekli, sermaye, teknoloji ve tecrübe birikiminden yoksun firmaların bu hakkı kullanması ve kontrol etmesi durumunda ise bu firmaların Dünya pazarında birbirleriyle rekabete girme çabaları neticesinde; Bor ürünlerinin ikame özelliği yüzünden satış fiyatlarında önemli düşüşler görülecek ve ülkemizin Bor ihracat gelirleri de aynı ölçüde gerileyecektir.

Bu durum da göz önüne alındığında ülkemizin en değerli yeraltı kaynağı durumundaki Bor tuzlarının ülke ekonomisine katkısının azami seviyelere yükseltilerek, istikrarlı bir yapı içerisinde, kalıcı ve uzun vadeli devamlılığının garanti altına alınması için, Bor Madenlerinin Devlet eliyle işletilmesi, hem yasal hem de Türkiye'nin çıkarları için bir

zorunluluktur.

8-BOR ÜZERİNDEKİ OYUNLAR

Hepimizin bildiği gibi yaşanan tarihsel ve toplumsal koşullardan doğmuş olan KİT'ler, Cumhuriyetimizin temel taşları olarak ülkemizin ekonomik kalkınmasında önemli katkılar sağlamışlardır. Özellikle demir dışı madencilik alanında faaliyet gösteren Etibank gibi kuruluşlar, sadece doğal kaynaklarımızın değerlendirilmesi fonksiyonunu yüklenmemiş, sanayileşme, istihdam, bölgesel kalkınma, gelir dağılım dengesi, kaynak yaratma ve belli sektörleri destekleme gibi çok yönlü işlevleri yanında üretim için gerekli nitelikli istihdamın zorunlu kıldığı eğitim, beslenme, konut vb. gibi alanlarda da farklı derecelerde de olsa büyük yararlar sağlamıştır.

KİT'lerin bu işlevlerinden ideolojik olarak rahatsız olan ve yıllardır bu kuruluşlara karşı mücadele eden çok uluslu şirketler, bilim ve teknoloji alanlarındaki gelişmelerle kazandıkları yeni olanaklara sermaye birikimlerini de katarak dünyaya empoze etmeye başladıkları "yeni dünya düzeni", "küreselleşme" vb. adlarla tanımladıkları, aslında emperyalizmin yeni bir versiyonu olan ideolojilerinin uygulanması için sömürüyü kaynağından itibaren denetlemek için dış pazarlarda, özellikle stratejik ürün sahalarında üretici olarak bizzat bulunmak, yabancı ülkelerde iddialı oldukları sahalarda güçlü kamu işletmeciliğinin kaçınılmaz rekabetini ortadan kaldırarak yeni yatırımlar

yapmak yerine hazır üretim tesislerini satın alma yoluna gitmeye başlamışlardır.

Uluslararası şirketlerin ülkemizdeki bor madenlerine göz koymalarının en büyük nedeni, bor ürünlerinin fiyatlarını istedikleri gibi belirleme olanağına kavuşma niyetleridir. Çünkü, yıllarca pazarlama alanında çalışan bir bürokratin da dediği gibi: "pazarı genişletemeyeceği için tüketiciye malı istediği gibi sunabilmenin yolu, alternatifi ortadan kaldırmak ve tek olabilmektir. Şirket ya Türkiye'deki rezervlere sahip olacak ve işletecek, bu şekilde kullanım sahasını artıracaktır ya da hiç işletilmemesini sağlayacak ve kendisinin ürünlerini sunacaktır. RTZ'nin 1997'de Kaliforniya'daki yataklarında büyük bir değişiklik yaparak bütün maden işleme yöntemlerini geliştirmiş ve kapasiteyi artırmıştır. Türkiye'de de 1997'den bu yana borun özelleştirilmesi gereği gündeme getirilmiştir. Bunun bir tesadüf olduğunu söylemek çok büyük bir saflıktır.

Bor madenlerimizin, özelleştirme tellallığı yapan işbirlikçi bezirganlarının iddialarının aksine, devletleştirme uygulamasının ne kadar isabetli olduğunun kanıtı; 2172 sayılı kanun görüşülürken kanunun çıkmasını istemeyen partinin sözcüsü Esat Kırathoğlu'nun, yıllar sonra yaptığı açıklamayla yanlış yaptıklarını kamuoyu önünde itiraf etmiş olmasıdır. Yine o dönem Devlet Planlama Teşkilatında çalışan daha sonra uluslararası sermayenin sözcülüğüne soyunan

Turgut Özal'ın itiraflarında Bor konusunda adı geçen tekelin emelleri açık bir şekilde dile getirilmiştir: "1960'lı yılların sonuna doğru Bor konusu üzerine DPT'de çalışırken karşımıza büyük bir monopol (US Borax) çıktı. Araştırmalarımda, monopole karşı ya rakip olunacaktı, ya da onlarla bir ortaklık kurulacaktı. Monopol olacaksak, beraber monopol olalım diye düşündük. US Borax ile Dünya Bor Pazarını ikiye bölmeliydik. Avrupa ve Amerikanın Doğusu Türkiye'den beslenecekti. Japonya, Uzak Doğu ve Amerika'nın Batısı ise Kaliforniyadan beslenecekti".(Turgut Özal / I. Madencilik Şurası, 1990 - 1970 Yılındaki Anısı). Böylece, ülkemizde 1979 yılından günümüze kadar uygulanmakta olan ekonomi politikaların baş mimarı Turgut Özal, Bor pazarında karşımızda çok güçlü bir tekel yapısının var olduğunu yukarıdaki sözleriyle teyit etmiştir.

Yine Sayın İsmet İNÖNÜ'nün yabancı şirketlerin bor imtiyazlarının Etibanka devri sırasında yaptığı bir konuşma, borlarımıza göz diken tekellerin gerçek niyetlerini çarpıcı bir şekilde açıklamaktadır: "Bugün memleketimizdeki boraks cevheri üzerinde yabancı bir oyun planlanmaktadır. Oyunun hedefi Türkiye'yi bu kaynağından mahrum bırakmaktır. Bunun oyuncularını kapı kapı dolaşmaktadırlar. Herkese ihtar ederiz ki, bu oyunu neticesiz bırakmaya, Türkiye'nin boraks üzerinde hiç bir tekel kurdurulmamasına kesinlikle kararlıyız. Gerekirse, açacağımız

kampanyanın tesir ve öneminden kimse şüphe etmemelidir." (İsmet İNÖNÜ/13.01.1968 CHP İstanbul İl Kongresi)"

"Bor madenleri ülkemizin, yeryüzünde tek başına söz sahibi olduğumuz, en şanslı ve avantajlı bulunduğumuz yegane hammaddedir. Yıllardan beri özel sektör bu sahada üretim ve ihracat yaptığı halde, gerek tesislerin modernizasyonu ve gerekse minerallerin işlenmesi konusunda hiçbir yatırım yapmamış ve sadece en basit ve kolay yolu seçerek ham cevher olarak yurt dışına ihraç etmek suretiyle döviz kaybına neden olmuştur."(1983 yılı / 2840 sayılı maden kanunu görüşülen ilgili madde için konulan bir muhalefet şerhi.)

Özellikle RTZ'nin yönlendirdiği şirketler bir taraftan yasal engelleri aşmak için girişimlerine devam etmişler, bir ara 05.06.1980 tarihinde resmi gazetede yayınlanan Bakanlar Kurulu Kararı ile önceki devletleştirme kararları yürürlükten kaldırılmaya ve ruhsat sahaları eski sahiplerine devredilmeye çalışılmış, TMMOB ile 9 demokratik kitle örgütünün Danıştaya dava açması sonucunda Danıştayın 09.11.1981 tarihinde verdiği görüş üzerine karar iptal edilmiştir. Danıştay gerekçesinde özetle "2172 sayılı yasa ile Devletleştirilecek sahalar için Bakanlar Kuruluna yetki verilmesine karşın, bunların eski sahiplerine iadesi ile ilgili bir yetkiyi Bakanlar Kuruluna vermediği" belirtilmiştir.

Yine aynı amaca yönelik olarak,

Etibank'ın Eti Holding A.Ş. biçiminde yeniden yapılandırılmasıyla ilgili, Danıştay 1. Dai-resi "Etibank Genel Müdürlüğünün, Eti Holding Anonim Şirketi biçiminde yapılmasının..... Maddesine uygun bulunmadığı; Eti Bor A.Ş.'nin sermayesindeki özel kişi hisseleri nedeniyle Bor tuzu sahalarını işletmesinin 2840 sayılı yasaya aykırılık teşkil edeceğine... " oybirliğiyle karar vermiş olmasına ve hatta "Eti Holding A.Ş.'nin unvanının değiştirilerek Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü unvanıyla iktisadi devlet teşekkülü şeklinde teşkilatlandırılması ve bağlı ortaklık statüsünde bulunan Eti Bor Anonim Şirketi ile Eti Pazarlama ve Dış Ticaret Anonim Şirketinin bağlı ortaklık statülerinin kaldırılmasına ilişkin hazırlanan kararname Bakanlar Kurulunun imzasına sunulmuş", ancak yerine getirilmemiştir.

Öte yandan, Etibank Ana Statüsünün 4/8 maddesinde; "Devletin genel maden politikası içinde, Bor tuzlarının aranma ve işletilmesinin ülke ekonomisine azami katkıyı sağlayacak şekilde, amaç ve faaliyet konuları içerisinde olduğu", keza Eti Pazarlama ve Dış Ticaret A.Ş. Ana Sözleşmesinin 4/f maddesinde "şirketin amaç ve faaliyetinin 2840 sayılı Yasa hükümleri saklı kalmak şartıyla, bu çerçevede hakları sermayesinin tamamı Devlete ait olan teşekkül uhdesinde bulunan sahalarda üretilen Bor tuzu ürünlerini teşekkül adına pazarlamak ve satmak olduğunu" belirlemektedir. Bu yasalar ve

mevzuatlar bütün gerçekliğiyle ortada dururken, Bor ile ilgili yasayı delme amacıyla yıllardan beri çalışan çok uluslu şirketlerin temsilcileri ve kurum yöneticilerince "işletme" ifadesinin Bor cevherlerinin üretim ve zenginleştirilmesi aşamaları ile sınırlı olduğu, bu nedenle de cevherin zenginleştirilmesi aşamasından sonra; rafinasyon ve pazarlama işlemlerinin özel sektör tarafından da yapılabileceği ve mevcut yasaların buna engel teşkil etmediği görüşü ortaya atılmış, 11/10/1999 tarihinde Eti Holding A.Ş., Eti Dış Ticaret A.Ş. ve Fiberglass üreteceğini belirten Serena A.Ş. arasında 15 yıl süreli 150-200.000 Ton/Yıl kolemanit satışı için bir Çerçeve Anlaşması imzalamışlardır. Ancak kurulacağı belirtilen tesisin ihtiyacının 5 bin tonu aşmayacağı, muhtemelen geriye kalan kısmının 2840 sayılı yasaya aykırı bir şekilde satılacağı ortaya çıkmış, bu pastada gözü olan diğer firmaların konuyu kamuoyuna yansıtmaları nedeniyle anlaşma iptal edilmiştir. Aynı firma sahipleri bu defa yılda 300.000 Ton Kolemanit öğütecek bir tesis kurmak istediğini, bu nedenle yılda 200.000 Ton olmak üzere 15 yıl boyunca Kolemanit satın almak istediğini belirtmiş, bu kapsamda yapılacak bir Çerçeve Anlaşmasını yasallaştırmak için Eti Holding A.Ş. adına başvuru Danıştayın yoruma açık istişari görüşü firmanın arzusu paralelinde yorumlanarak 12.09.2000 tarihinde yeni bir Çerçeve Anlaşması imzalanmıştır. Ancak Eti Pazarlama

A.Ş.'nin bu anlaşmayı, Danıştay görüşünün farklı yorumları nedeniyle, Yönetim Kurulundan geçirememesi üzerine yapılan anlaşma yürürlükten kaldırılmıştır.

Yasayı delme girişimlerinin arkasında, yeni palazlanan, 1998 yılından itibaren bor ve trona sahasına el atan Citicorp Venture Capital firması olup, bu firma 2000 yılında 4.3 milyon ton üretim kapasitesiyle ikinci büyük trona üreticisi konumuna gelmiştir. 1998 yılında North American Chemical Corp.(ABD) ve Lardarello(İtalya) firmalarını bünyesine katarak III. Bor üreticisi konumuna ulaşmıştır. Lardarello pazarladığı borun 70.000 tonunu Eti Holding'ten satın almaktadır. 1998 yılından itibaren Dünyada yoğun bir şekilde tüm maden alanlarında tesis ve saha almaya başlayan Citicorp Citibank ve Salomon Smith Barneyin finansman desteği ile Türkiye'nin içinde bulunduğu krizden de yararlanarak hem bor hem de trona sahalarını almak istemektedir. Son olarak Kasım 2000'de yaşanan ekonomik krizi çıkaranların arasında daha sonra kurtarıcı rolüne soyunan Citibank'ın olduğu da dikkate alındığında bu gurubun karanlık emelleri açığa çıkmaktadır.

Eti Holding yönetiminin son uygulamaları, Bor cevherlerinin 3213 sayılı maden yasasının ilgili 49. Maddesi gereği Devlet eliyle aranıp işletilmesi görevinden vazgeçildiği çağrışımını yapacak girişimlerle, Devletleştirmeden önceki maliklerin bu

sahalar üzerindeki haklarının iadesine kadar gidebilecek olumsuz durumları yaratmıştır. Nitekim; Balıkesir Ticaret Odası Başkanı, Balıkesir Sanayi Odası Başkanı, Balıkesir Ticaret Borsası Başkanı üç imzalı yazıda özetle "Ceytaş A.Ş.'nin başvurusu üzerine; Bor tuzu üretimi ve satış konusunda ihtisas sahibi olan ve Bor sahalarını yıllarca işletmiş oldukları için bu sahaları en iyi bilen eski maden sahibi bu işin ehline yani maden sahibi üyelerine geri verilmesini talep etmişlerdir.

Netice olarak, tesadüfen (!), Türkiye'nin en uzun resmî tatilinin arifesinde, yangından mal kaçıırıcasına çıkartılan 20 Aralık 2000 tarih ve 2000/92 sayılı Özelleştirme Yüksek Kurulu (ÖYK) Kararında, Eti Bor A.Ş. ve Eti Alüminyum A.Ş. diğer bazı işletmecilerle birlikte ". Eti Holding AŞ'nin özelleştirme kapsamına alınması ve hazırlık işlemlerinin 6 ay içinde tamamlanması." kararı alınmış, 06.01.2001 tarih ve 24279 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Özellikle Borlarımız ile ilgili bu özelleştirme girişimi toplumumuzda hemen yankısını bulmuş, çeşitli kuruluşların yaptıkları girişimlerle, özelleştirme karşıtı olmayan bazı kesimlerin bile tepkisine yol açan Borların özelleştirilmesi ile ilgili yapılan Bakanlar Kurulu toplantısında, Eti Bor A.Ş.'nin özelleştirme kapsamı dışına çıkartılması kararlaştırılmıştır.

Fakat bu kararı ancak kurumun bağlı olduğu Sn. Devlet Bakanının

sadece iyi niyetli bir çabası olarak görmek gerekir. Borların özelleştirilmesinden vazgeçilmesi kararı Resmi Gazetede yayınlanmamış, IMF'ye verilen niyet mektubundan çıkarılmamış, hazırlanan yeni niyet mektubunda da Bakanlar Kurulunun bu kararı yer almamıştır. Hatta Bakanlar Kurulunun bu kararı yazılı olarak bile aktarılmamıştır. Şimdi de bir taraftan Eti Borun Eti Holding A.Ş.'den ayırtılıp özerkleştirilmesi, % 40'ı Devlette olmak üzere geriye kalan hisselerin halka satılması gibi uluslararası şirketlere daha kolay bir lokma olarak pazarlanması gündeme getirilmekte, amaçlanan hedeflere ulaşabilmek için hazırlanıp Bakanlar Kuruluna sunulan "Endüstriyel Bölgeleri Yasası" gibi gerçek niyeti kamufle edecek araçlara başvurulmaktadır.

Son günlerde yabancı sermaye yatırımlarını teşvik etmek ve yabancı sermaye girişini artırmak amacıyla hazırlanan "Endüstriyel Bölgeleri Yasası" tasarısı, yabancı sermayeyi teşvik adına ülkenin ulusal değerleri ve birikimini, çevreyi korumaya yönelik bütün kısıtlamaları ve yasaları etkisiz kılmaktadır. Toplam 8 madde ve 2 geçici maddeden oluşan bu yasa tasarısına göre birçok değerlerimiz küresel yağmaya tam ve engelsiz olarak teslim edilmektedir. Yasa tasarısının 2. maddesine göre endüstri bölgelerinde yapılacak yabancı kaynaklı yatırımlarda; İmar Kanunu, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, Çevre Kanunu, Köy

Hizmetleri Kanunu, Belediye Kanununun 15. Maddesinin 2. Fıkrasının 12. Bendi ve Maden Kanunu geçersiz sayılacaktır. Kanun tasarısı incelendiğinde ulusal ve toplumsal çıkarların gözetileceğine dair bir ibare bulunmaması ve kamu yararı ilkesinin yer almaması tam Sevri çağrıştırmaktadır. Uygulama için yetkili kılınan kurulun üniversite ve meslek odaları yerine bakanlık yetkililerinden oluşturulmasının öngörülmesi, siyasal tercihlerle ülkemizin ulusal, evrensel, kültür ve çevre değerlerini yok edecek girişimlere prim verebilecek bir ortam hazırlanabileceğini de göstermektedir.

Ham Bor olarak en az 750 milyar dolar değerinde olan Bor rezervlerimize talip olabilecek kuruluşlar ya Eti Holding ile Dünya pazarını paylaşan ve % 55'lik bir payla dünyanın en büyük Bor üreticisi olan US Borax'ın %100 hissesine sahip halihazırda trona arama bahanesiyle ülkemizde de faaliyet göstermekte olan Rio Tinto Zinc Corp. (RTZ), ya da ülkemizin doğal kaynakları ve işletmelerine gözünü dikmiş, geçmişi karanlık kişiler vasıtasıyla satın aldıkları bazı işletmelerle ülkemize de halihazırda girmiş olan Frankocermen şirketleri olacaktır. Madencilikte özelleştirme dayatmalarına karşı KİGEM, Meslek odaları, sendikaların oluşturduğu bir platformun yaptığı yoğun çalışmalarla konunun kamuoyuna mal edilmesi sonucu, Hükümet Borun özelleştirilmesinden vazgeçtiğini açıklamıştır. Fakat, bu kaynağımızı ele geçirme çabaları devam edecektir.

9 - SONUÇ

Eti Holding A.Ş., dünya ekonomik krizini izleyen yıllarda devletçilik politikasının bir yansıması olarak, 1935'de kurulan Etibank'ın parselenerek satışa çıkartılan kısımlarından günümüze kalabilen parçasıdır. Önce bankacılık bölümü satılan Etibank'ın madencilik bölümü de yeniden yapılanma bahanesi ile özelleştirme sürecine sokulmuştur. Cumhuriyet tarihimizin halkın emek ve özveri ile yarattığı en önemli KİT'lerinden biri olan Etibank'ın özelleştirilmesi girişimi bütünüyle "dış mihrakların" bir dayatmasıdır. Özelleştirmeye konu olan Eti Holding A.Ş.'ye bağlı sadece ETİ Bor A.Ş.'nin 1999 yılında Türkiye'nin karlılıkta 6. satış hasılatı büyüklüğü açısından 29. sırada yer alması, hedeflenen kaynak transferinin büyüklüğünü ortaya sermektedir. Bor madenlerinin özelleştirilmesi girişiminin asıl önemi, bir siyasal müdahale olarak "özelleştirme"nin ne anlama geldiğini binlerce kitaptan daha çarpıcı bir şekilde anlatıyor olmasıdır.

Uyguladıkları politikalar sonucunda meydana gelen ekonomik krize çözüm olarak talep edilen krediler karşılığı ipotek edilen, halkımızın malı ve çocuklarımızın hak sahibi oldukları bor madenlerinin, bir Bakanın deyimiyle işgüzar bürokratlarca bir Bayram! Arifesinde, 150 yıllık mücadele sonucu Bayram Hediyesi olarak altın tepside sunulması ise tarif edilemeyecek ölçüde düşündürücü, üzücü ve Vatan Hain-

liği ! ile eşdeğerdir. Tam bir teslimiyet belgesi olan Ek Niyet Mektubu için IMF 10 değil 50 Milyar Doları bile gözden çıkarırdı. Üstelik bu satışlardan elde edilecek gelir yine borçların ödenmesinde kullanılacaktır.

Ek Niyet Mektubu, Sevr Antlaşmasının tekrar yürürlüğe sokulmasından farkı yoktur. Sevr anlaşmasının 232. Maddesi: "Her yıl Osmanlı Parlamentosuna sunulacak bütçe, ilk önce maliye komisyonuna sunulacak ve komisyonca uygun bulunan şekilde parlamentoya gönderilecektir. Burada yapılacak değişiklikler komisyonca uygun bulunmadıkça değişmeyecektir." Anlaşmanın 231. Maddesine göre ise "bu komisyon İngiltere, Fransa ve İtalya'nın birer temsilcisinden" oluşacaktır! 80 yıl sonra IMF'nin Türkiye masası şefi, IMF'nin Türkiye Bütçesine taslak aşamasında değil, hazırlık aşamasında müdahil olacağını belirtmiştir. Diğer bir deyimle, hazırlanan bütçe önce IMF'nin denetiminden geçecektir. Burada, şüphesiz yukarıda adı geçen ülkelere ilaveten patron olarak ABD girmiştir.

Genelde çocuklarımızın da hak sahibi olduğu doğal kaynaklarımız, özelde ise Bor Madenlerimizin uluslararası tekellere peşkeş çekilmesine karşı çıkılması, bütün Türkiye Halkının boynunun borcudur. Çünkü, Cumhuriyet Senatosu Bor Mineralleri Araştırma Komisyonu tarafından 30 yıl önce karara bağlandığı şekliyle : "... Türk Milleti, .. Bor .. yataklarının,

Anayasa gereği . hakikî ve aslı sahibidir. "

Sözlerimize Sn. Uğur MUMCU'nun yazdığı köşe yazısından bir alıntı ile devam edelim(7 Kasım 1981-Cumhuriyet): "Milliyetçilik bu topraklar üzerinde yaşayan insanlarla, bu toprakların altındaki doğal kaynaklara sahip çıkmak demektir. Boraks, bu konunun en duyarlı örneğidir. Kim milliyetçi kim değil, kim yurtsever, kim işbirlikçi, yani komprador, bunları boraksın öyküsünden çıkartmak kolaydır. Petrolümüz yok; çıkartamıyoruz; hiç olmazsa anamızın ak sütü gibi helal olan şu boraksa sahip olalım, hiç olmazsa buna!..

Milliyetçilik budur efendiler; budur!

Ve son olarak Mustafa Kemal Atatürk'ten bir alıntı:

"..Hatta bu iktidar sahipleri şahsi menfaatlerini müstevlilerin (istilacıların) siyasi emelleriyle tevhit edebilirler (birleştirebilirler...)." Yeteri kadar açık, değil mi ?!!



sektörden haberler....

AB, Rus ve Çin alüminyum folyo'ya Anti Damping vergisi uygulama'ya karar verdi;

AB, Rus menşeli alüminyum folyo ithalatına %14,9 oranında, Çin menşeli folyo ithalatına ise % 15,0 oranında 5 yıl süre ile antidamping vergisi uygulama kararı alınmıştır